

CHAPTER «PEDAGOGICAL SCIENCES»

FORMATION OF THE EDUCATOR'S VALUE ATTITUDE TO PERSONALLY ORIENTED EDUCATION IN THE PROCESS OF INNOVATIVE ACTIVITY

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО ВІДНОШЕННЯ ПЕДАГОГА ДО ОСОБИСТО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Bai Jisheng¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-310-1-10>

Abstract. The work analyzed theoretical approaches to defining the concept of "value relationship", determined what problems exist in the innovations used by teachers in professional activity, what methods exist for forming the value attitude of pedagogical workers to the introduction of innovations in the education and training system. *The purpose* – to find out the peculiarities of the formation of the teacher's attitude to personally oriented education in the process of implementing innovative professional activities. *Methodology.* The method of analysis of scientific sources, the method of comparison, the method of deduction, the method of systematization, the method of comparison was used. *Results.* A comprehensive analysis of theoretical approaches to determining the essence of a teacher's value attitude to the results and conditions of professional activity was carried out, the development trends of personally-oriented education were determined, and the problems of the teacher's psychological attitude to the introduction of innovations in professional work were outlined. The work highlights the issues of personally oriented educational technologies in the activities of pedagogical workers. The formation of knowledge and skills of didactic support in the process of

¹ Postgraduate student of the Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6893-5203>

personally oriented education was also discussed. *Practical implications.* The results obtained during the conducted theoretical research. can be used during the teaching of disciplines in the course of pedagogical education in higher educational institutions. It is proved that the innovative activity of educators is reflected in the creation establishments of a new type, in the development and introduction of elements of a new content education, new educational technologies, in strengthening the ties between practice and science, turning to world pedagogical experience. innovative pedagogical activity associated with the rejection of relevant stamps, stereotypes in the upbringing, education and development of the child's personality, goes beyond current regulations. New regulations are being created personal-creative, individually-directed activity of the teacher. *Value/originality.* Ensuring innovative activity involves the study of theoretical issues of improving the educational process, the positive aspects of pedagogical theory, ideas and technologies that have already been researched and introduced into pedagogical practice. At the present stage, it becomes more and more obvious that traditional education, focused on the transfer of knowledge, skills, can't keep up with their growth.

1. Вступ

Актуальність. У сучасному світі відбуваються значні зміни, пов'язані з процесами глобалізації, геополітичними та демографічними змінами, наслідками екологічних та епідеміологічних катастроф, економічними, політичними та соціальними трансформаціями, досягненнями в різних галузях науки і техніки. Усе це суттєво впливає на сталий розвиток національних економік та досягнення ними пріоритетних позицій на світових ринках, стає невід'ємною частиною повсякденного життя, уніфікує вимоги до людського капіталу та його освітнього рівня. У всьому світі висококваліфікований та інтелектуально розвинений людський капітал цінується як ключова конкурентна перевага. Соціальні, політичні та культурні зміни в суспільстві оголили прогалини в процесі освіти. У сучасній системі освіти відбувається перехід до творчої самореалізації всіх учасників освітнього процесу. Традиційні рішення вже не підходять для вирішення цих проблем. Визначення перспектив подальшого розвитку педагогічної системи вимагає творчого підходу.

Мета – з’ясувати особливості формування ставлення вчителя до особистісно орієнтованого навчання в процесі реалізації інноваційної професійної діяльності.

Завдання дослідження:

- провести аналіз підходів до визначення сутності ціннісних відносин у педагогіці;
- визначити тенденції розвитку особистісно орієнтованої освіти;
- визначити актуальні проблеми психологічного ставлення педагога до інноваційної діяльності в дошкільному навчальному закладі.

Об’єктом дослідження є методика формування ціннісного ставлення вчителя до особистісно орієнтованого навчання в процесі інноваційної діяльності.

Предметом дослідження є діяльність педагога з використання інноваційних підходів у професійній діяльності.

Методологія. Використовувався метод аналізу наукових джерел, метод порівняння, метод дедукції, метод систематизації, метод порівняння.

Цінність/оригінальність. Забезпечення інноваційної діяльності передбачає вивчення теоретичних питань удосконалення навчально-виховного процесу, позитивних сторін педагогічної теорії, ідей і технологій, які вже досліджені та впроваджені в педагогічну практику.

2. Актуальні проблеми психологічного ставлення педагога до інноваційної діяльності в дошкільній освіті

Система сучасної освіти, одним з найбільш значущих своїх завдань вважає виховання такої якості як «соціальна конкурентоспроможність». Елементами цього феномену, на наш погляд, є: соціальна мобільність, бажання постійно підвищувати свій рівень знань, застосовувати інновації у своїй роботі. Крім того, з огляду на існування структурного безробіття необхідно постійно вести моніторинг затребуваності фахівців у різних сферах трудової діяльності. Висока оплата праці та статус мають надавати стимулюючий вплив на розвиток особистості викладача, спонукаючи його до реалізації інноваційної діяльності. Переважними можуть виявитися такі мотиви:

- інноваційна діяльність у процесі викладання істотно впливає в розвиток творчих здібностей учня;

- інноваційна діяльність у процесі викладання допомагає сприйняттю нового матеріалу;
- інноваційна діяльність у процесі викладання формує систему світогляду учнів/дітей, цінностей, які у результаті здатні зробити затребуваним їх у навколишній світ.

Традиції та інновації переплетені та у позначенні актуальних напрямів діяльності дошкільних освітніх організацій [1, с. 55]:

- особистісно-розвивальний та гуманістичний характер взаємовідносин дорослих та дітей;
- повага особистості дитини;
- реалізація програми в адекватних для дитини формах;
- співпраця дитячого садка з сім'єю;
- залучення дітей до соціокультурних норм, традицій сім'ї, суспільства та держави;
- вікова адекватність дошкільної освіти;
- облік етнокультурної ситуації розвитку дітей.

Педагогу дошкільної освіти необхідно використовувати при організації освітньої діяльності нові підходи, сучасні освітні технології, розбиратись у нормативних документах, відбирати зміст та засоби освіти дітей дошкільного віку, будувати свою професійну діяльність з урахуванням інтересів кожної дитини, володіти навичками комплексної діагностики.

Технологію в педагогіці прийнято розуміти як системний метод створення, застосування і визначення всього процесу навчання і засвоєння знань з урахуванням наявності і взаємодії як людських, так і технічних ресурсів, спрямованих на оптимізацію форм навчання. Крім того, під технологіями розуміють навчальні організаційно-методичні комплекси, що пов'язують у технологічний ланцюжок конкретні цілі навчання, відповідний їм зміст, засоби, діяльність учителя, діяльність учнів. При цьому організаційно-методичні комплекси розглядаються як методична цілісність більшого масштабу, ніж окремі методи або навіть їх сукупність, і орієнтовані на досягнення максимально високого результату, що відповідає конкретним цілям навчання (наприклад, формування певного типу навичок) [2, с. 7].

Нині найбільш затребуваними є технології інтенсивного навчання, які дають змогу підвищити ефективність навчального процесу за рахунок

внутрішніх резервів методичної системи вищого навчального закладу. Специфіку інтенсивної технології відображає буквальне тлумачення лексеми «інтенсивний» – посилений, що дає найвищу продуктивність.

Інноваційність технологій інтенсивного навчання характеризується ідеями, процесами, засобами та результатами, які в сукупності якісно покращують підготовку.

Ознаками інноваційної діяльності педагога дошкільної освіти є усвідомлення нових цілей і завдань дошкільної освіти; оволодіння системою знань щодо розвитку особистості дитини дошкільного віку; уміння розробки нового змісту дошкільної освіти, нових форм, методів і технологій навчання та виховання дітей; здатність створювати інноваційне освітнє середовище в системі дошкільної освіти; спрямованість інноваційної діяльності на збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я дітей [3, с. 72].

Причинами нововведень, тобто інновацій, у дошкільній ланці освіти є: необхідність вести активний пошук шляхів розв'язання проблем, наявних у дошкільній освіті; бажання не зупинятися на досягнутому, прагнення педагогічних колективів підвищити якість освітніх послуг, урізноманітнити їх, задовільняючи запити окремих груп батьків; конкуренція між дитячими садками тощо.

Передовий зарубіжний досвід, інноваційні методи та ефективні педагогічні практики постійно впроваджуються у діяльність державних дошкільних освітніх організацій. За результатами досліджень та експериментів будуть розроблені та впроваджені сучасні стандарти управління, оновлені навчальні плани та програми, широко впроваджено передові педагогічні ІКТ у навчальний процес, покращено навчальну літературу.

До успішних інтенсивних технологій навчання, перш за все, відноситься технологія педагогічної співпраці. Відповідно до цієї технології зміст, методи, організаційні форми навчання розглядаються в контексті безпосередньої та опосередкованої взаємодії викладання і навчання. Процес навчання ґрунтується на взаємодії двох об'єктів спілкування (викладач – учень) і організовується як активний процес взаємних зусиль для досягнення мети. Учитель привносить своє емоційно-ціннісне ставлення до змісту освіти і, звертаючись до особистості учня, організовує спільну діяльність з осмислення змісту освіти.

При цьому забезпечується розуміння спільності інтересів і необхідності спільних дій, усвідомлення учнями свободи у проявах ініціативи, самостійності та творчості. В обстановці психологічного комфорту та емоційного піднесення працездатність учнів помітно підвищується, що в кінцевому підсумку призводить до кращого засвоєння знань і, як наслідок, до більш високих результатів навчальної діяльності [4, с. 1056–1058].

Збудження та підтримання інтересу як у учнівському середовищі, так і в умовах закладу дошкільної освіти можна забезпечити низкою методичних прийомів:

- наочність (зразки, відео, демонстрації тощо);
- конкретизація (факти, приклади, копії документів тощо);
- персоніфікація (згадування імен, організацій, посилання на особистий досвід слухачів, особисті звернення до когось із аудиторії);
- співучасть («давайте подумаємо...», «що ви думаєте...», «уявіть, що ви.» і т. д.);
- створення проблемної ситуації (формулювання проблеми, пошук способу вирішення проблеми, розв'язання проблеми; розв'язання протиріччя; постановка навчальної проблеми тощо);
- включення у розв'язання практичних завдань;
- активізація самостійності та творчості (стимулювання вибору та самостійного використання оптимальних способів і засобів виконання завдання; організація дослідницької та творчої діяльності).

Активне використання в навчальному процесі лекцій із використанням джерел екранного викладання інформації (проекторів, комп'ютерів, телевізорів) дає змогу виділити та розглядати відеометод як окремий ефективний метод навчання, що забезпечує зацікавленість через вплив зорових образів. Відеометод застосовний не тільки для викладу знань, а й для їх контролю, закріплення, повторення, узагальнення, систематизації.

Загалом технологія підвищує рівень активності слухачів, розвиває їхні пізнавальні інтереси, стимулює до самоосвіти, формує професійні навички.

Усі представлені технології розвивального навчання поєднують у собі такі фундаментальні характеристики: комунікативна спрямованість навчання, пізнавальна самостійна діяльність, інтерактивність

усього навчального процесу, інтеграція творчого та професійного мислення, формування стійкої мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, співробітництво та спільна творчість у розробці проектів, вирішення творчих завдань. До складових позитивного результату процесу навчання належать: висока мотивація та когнітивна активність учнів, їх самостійність; можливість прискореного засвоєння вивчених дисциплін; формування та розвитку професійних знань, умінь і навичок.

Обґрунтований вибір технологій розвитку освіти визначає процеси викладання та засвоєння знань, «програмує» навчання з урахуванням технічних, кадрових ресурсів та їх взаємодії та гарантує досягнення запланованого результату.

У науково-педагогічній літературі широко представлені різноманітні технології навчання. Їх різноманітність пояснюється тим, що кожен автор і виконавець вносить у педагогічний процес щось своє, індивідуальне, тим самим змінюючи технологію.

Для формування і розвитку компонентів спеціальних педагогічних здібностей необхідні умови: зовнішні, організаційні, і внутрішні, психологічні.

Внутрішні, психологічні умови передбачають усвідомлення педагогами значущості для них як для професіоналів спеціальних здібностей, а також активне, позитивне ставлення до їх розвитку для себе.

Зовнішні умови – це відповідна організація виховної роботи з формування спеціальних педагогічних здібностей у студентів під час навчання у ВНЗ, розробка і реалізація програми комплексу – синтезу спецкурсу, спецсемінару та спецпрактикуму; співпраця з методистами в організації та проведенні педагогічних практик; систематичне навчання і контроль; здібності до колективного саморозвитку тощо.

Однак у педагогів з'являються труднощі у сфері застосування інноваційних технологій. Причини недостатньої активності педагогів у сприйнятті інноваційних новинок найчастіше криються у наступному:

- забюрократизованій діяльності;
- бажанням напрацювати досвід викладання, спираючись спочатку на традиційні моделі;
- ослабленням мотивації у роботі, у зв'язку з низьким рівнем оплати праці;

– недостатнім досвідом у визначенні основних напрямів освітнього процесу («розпорошення сил») [5, с. 37].

На наш погляд, заклики до застосування кожним педагогом інноваційних методів викладання нині викликають низку питань. Інновації все-таки повинні мати індивідуальний характер і тоді вони виділятимуться як фокус-фактор на тлі традиційної системи, яка є базовою та перевіреною часом.

Будь-які інновації в освітньому процесі мають пріоритети та вимірники своєї діяльності. Основним показником успішного застосування інновацій можна вважати:

- створення чіткої структури, яка може забезпечити стійкий процес вивчення та транслявання кращих зразків у педагогічній діяльності;
- визнання статусу лідера у цьому процесі серед колег з інших освітніх установ;
- постійна робота над створенням певного іміджу навчального закладу.

Характеризуючи педагога дошкільної освіти, звернемо увагу на проблеми, що виникають у процесі педагогічної діяльності, до них належать:

- слабка мотивація праці та подальшого професійного та кар'єрного зростання (у дитячому садку мало перспектив у педагога піднятися кар'єрними сходами);
- невміння застосовувати практично теоретичні знання, отримані під час навчання;
- невідповідність професійної підготовки педагогів сучасним вимогам (знання застаріли, вимоги кардинально змінилися, використання у професійній підготовці традиційних методик, загальне уявлення про нові перспективні освітні технології);
- недостатній або відсутній досвід роботи з дітьми для педагогів-початківців;
- невисокий статус професії у суспільстві;
- «низька оплата праці при психологічній та соціальній напруженості» [6];
- неприйняття інновацій, відсутність досвіду інноваційної діяльності;
- застаріла система контролю та оцінювання діяльності педагога.

Ставлення до інноваційної діяльності – важливий чинник характеристики педагога дошкільної освіти, оскільки модернізація передбачає реалізацію державних освітніх стандартів дошкільної освіти, формування та реалізацію основної загальноосвітньої програми дошкільної освіти, яку кожна освітня організація створює самостійно, відповідно до потреб та умов конкретної дошкільної освітньої організації, у зв'язку з необхідністю вивчення та впровадження в освітню діяльність нових педагогічних технологій тощо.

Незважаючи на те, що інновації активно входять до освітньої практики, ставлення педагогів до такого роду діяльності різне. Ось деякі дані, що дозволяють диференціювати педагогів на кілька груп: педагоги, які прагнуть зростання (стажові групи – 2-10 років, після 15 років); педагоги, які прагнуть саморозвитку; педагоги, орієнтовані зовнішні оцінки своєї діяльності, чутливі до матеріального стимулювання; педагоги, які прагнуть уникати невдач, спрямовані на зовнішні оцінки; педагоги, що негативно ставляться до змін. Звідси структура педагогічного колективу щодо інновацій така: лідери (1-3% педагогів); «позитивісти» (50%); «нейтрали» (30%); «негативісти» (10-20%) [1].

Звичайно, реалізація інноваційної діяльності не обходиться без проблем та труднощів. Так, керівники дошкільних освітніх установ відзначають значне розширення кола посадових обов'язків (і управлінців та педагогів); недостатнє ресурсне забезпечення дитячих садків; при додаткових заняттях виявляє велике навантаження на дітей. Є проблеми і в галузі співвідношення нововведень на рівні практики дитячих установ та підготовки педагогів: точніше, неузгодженість стандартів дошкільної освіти та стандартів вищої, зокрема педагогічної, освіти у часі, а отже, й у змісті. Та й програми підвищення кваліфікації педагогічних кадрів (і педагогів дитячих садків та викладачів вищої школи) найчастіше орієнтовані на кон'юнктуру, а не на вдосконалення освітнього процесу.

Водночас багато проблем досить успішно вирішуються на місцях, оскільки педагогічна спільнота має багатий досвід, з одного боку, збереження традицій дошкільної освіти, а з іншого – реалізації інноваційних проектів, які вдосконалюють систему виховання та освіти дошкільнят.

3. Тенденції розвитку особистісно орієнтованої освіти в контексті педагогічних інновацій

Проблема персоналізації навчально-виховного процесу є багатоаспектною, і можна помітити, що сьогодні в цій сфері існують різноманітні сучасні підходи та перспективи. Слід зазначити, що в реалізації цього процесу, насамперед, одним із актуальних завдань є надання педагогам комплексної педагогічної та психологічної допомоги з метою успішної організації особистісно орієнтованого освітнього процесу.

Вихідною методологічною передумовою концепції особистісно орієнтованої освіти є те, що вона спочатку розробляється як педагогічна теорія, тобто особистісний розвиток розглядається як діяльність з розвитку особистості. Особистість, досвід виконання особистісних функцій (вибірковість, рефлексія, смисловизначеність, вольова саморегуляція, соціальна відповідальність, творчість, самостійність) і становлять специфічний зміст освіти. Оволодіння особистісним досвідом передбачає спеціальні технології навчання, засновані на створенні ситуації розвитку особистості – сукупності педагогічних умов, що актуалізують механізми самоорганізації особистості (шляхом входження в простір значущих для неї проблем), рефлексії та сенсу стосовно навчання як головної сфери життєдіяльності, оцінки своїх досягнень, постановка індивідуальних навчальних цілей тощо [7, с. 355].

Для того, щоб успішно організувати особистісно орієнтований освітній процес, вчителю необхідно насамперед зрозуміти мету і завдання процесу, навчитися особливостям і використанню особистісно орієнтованих технологій. Для становлення особистісно орієнтованої системи освіти та визначення педагогічної діяльності необхідна низка наукових розробок. Так, управління процесом професійного розвитку вчителя здійснюється через особистісно орієнтований підхід. Ми знаємо, що традиційна система освіти була зосереджена на вчителі, і часто вчитель керував навчальним процесом як абсолютний диктатор. Зміст цієї діяльності полягав у тому, що вчитель суворо навчав учнів, а учні в основному засвоювали теоретичні поняття та виконували певні завдання.

Свідомій дисципліні дуже важко замінити примусову слухняність у стосунках між учителем і учнями. Ми часто розуміємо, що основне завдання вчителя – розвинути в учнів навички самостійного мислення,

але, на жаль, на практиці не дотримуємося цього в нашому досвіді. Дійсно, для того, щоб заохотити студентів мислити самостійно, необхідний особистісно орієнтований освітній процес, який може усвідомити свою важливість.

У більшості випадків вчителі та вихователі працюють самостійно відповідно до навчальної програми з урахуванням змісту предмета, очікуваного результату навчання, тривалості уроку/занять за різними параметрами. Як наслідок, у сучасній освітній практиці використовуються різноманітні види педагогічних технологій.

Більшість цих технологій не є повністю теоретичними в педагогіці. Тому істотного впливу на підвищення ефективності навчання вони не мають. Крім того, в колективі педагогів має бути педагогічно-психологічна сумісність ідей, єдність поглядів.

Далекий відхід від особистості учня/вихованця є основою його невміння правильно організувати свою навчальну діяльність. У процесі особистісно орієнтованого навчання відбуваються позитивні психологічні зміни в особистості дітей. Крім педагогічного керівництва навчальним процесом, вчитель зобов'язаний мати такі компетенції, як уміння прогнозувати його результати.

Реалізація особистісно орієнтованої системи навчання потребує зміни «векторів» у педагогіці: від навчання як нормативно побудованого процесу (і в цьому сенсі жорстко регламентованого), до навчання, як індивідуальної діяльності, її корекції та педагогічної підтримки.

Навчання не так задає вектор розвитку, як створює для цього всі необхідні умови. Тим самим суттєво змінюється функція навчання. Його завдання не планувати в загальну, єдину та обов'язкову для всіх лінію психічного розвитку, а допомагати кожному учневі з урахуванням наявного в нього досвіду пізнання вдосконалювати свої індивідуальні здібності, розвиватися як особистість. І тут вихідні моменти навчання – не реалізація його кінцевих цілей (планованих результатів), а розкриття індивідуальних пізнавальних можливостей кожного учня та визначення педагогічних умов, які необхідні для їх задоволення.

В рамках нової освітньої програми якість сучасної освіти визначається тим, наскільки у випускників розвинені компетенції – здатності виявляти зв'язки між знаннями та ситуаціями та застосовувати знання адекватно вирішуванню проблем.

Однією з важливих умов формування компетенцій є грамотна постановка цілей та завдань, створення позитивної мотивації, яка визначає успіх у набутті навичок та умінь та реалізується через застосування різноманітних методів та технологій навчання, які сприяють підготовці. Ефективності навчального процесу сприяють інформаційні технології, нестандартні уроки виробничого навчання, уроки із додатковими елементами. Потрапляючи до умов конкретних нестандартних умов, кожен учень навчається через власний досвід, долаючи ці ситуації та обставини.

Особистісно орієнтована взаємодія має відмінність від звичайної тим, що дитина не тільки отримує інформацію (знання), але ще отримує вміння та навички в практичному та психологічному плані, виходячи зі своїх особистих якостей та природних можливостей.

Введення особистісно орієнтованої взаємодії в освіту дозволить створити умови для самореалізації дітей, розвитку можливості пристосуватись до умов сучасного життя.

Форми виховання мають свої вимоги:

- надавати інформацію дитині для спілкування;
- надавати вибір для творчої діяльності;
- підтримувати та спрямовувати дитину;
- допомагати дитині знайти самостійні рішення.

Індивідуальні особливості особистісно орієнтованої взаємодії у тому, що педагог, викладач, вихователь завжди повинні намагатися і бути щирими зі своїми підопічними, тому їх вихованці та відверті не мають побоювань.

4. Підходи до формування у педагогів ціннісного відношення до особистісно-орієнтованого навчання

Сучасний етап розвитку педагогічної науки характеризується наявністю гуманістичної освітньої парадигми, цільовою та змістовною домінантою якої є універсальні гуманістичні цінності. Актуалізація ціннісної спрямованості освітнього процесу обумовлена низкою чинників: аксіологізацією світового освітнього простору; кризою сучасної освіти, викликаною сформованим ціннісним вакуумом, і необхідністю визначення ціннісних пріоритетів модернізації освіти.

М. Рокич розглядав два класи цінностей: термінальні та інструментальні. До термінальних цінностей дослідник відносить переконання в тому, що кінцева мета індивідуального існування гідна того, щоб до неї прагнути (цінні цілі). Інструментальні цінності визначено як переконання в тому, що конкретний образ дій або властивість особистості є кращим у тій чи іншій ситуації [8].

З теорією М. Рокича співвідноситься типологія цінностей Є. Олдемейера, побудована на припущенні про те, що існує група базисних цінностей – міжкультурне, стабільне ядро ціннісних орієнтацій, і система цінностей, що ситуативно змінюється [9, с. 22].

На основі аналізу сутності поняття цінності, теоретичних джерел педагогічна аксіологія характеризує цінності як «специфічні освіти у структурі індивідуальної чи суспільної свідомості, які є ідеальними зразками та орієнтирами діяльності особистості та суспільства» [10; 11; 12].

Отже, генезис цієї категорії дозволяє виділити у ньому кілька значень: цінність як відбиток людських відносин, цінність як духовно-моральна категорія, цінність як суспільне явище, види цінностей (моральні, економічні, естетичні, соціальні та ін.), визначити механізми їх засвоєння особистістю.

Також особлива увага в педагогіці приділяється вивченню різних аспектів формування ціннісного відношення особистості. Поняття «ціннісне відношення» в педагогічних дослідженнях нерозривно пов'язане з категоріями «ціннісні орієнтації», «ціннісні установки», «ціннісна свідомість» особистості. Ціннісні орієнтації співвідносяться з ціннісними переконаннями.

У філософії поняття «ціннісне ставлення» трактується як таке, ціннісне відношення, що має форму і зміст: «зміст – світоглядно-сміслові, детерміновані загальним соціокультурним контекстом, в якому народжується і «працює» конкретне ціннісне значення, а його форма – психологічний процес, в якому цінність «схоплюється» свідомістю» [13, с. 109].

У соціології «ціннісне ставлення» є «сміслові заломлення соціального досвіду індивіда, що лежить в основі системи особистісних смислів», які, у свою чергу, набувають значущості для самої особистості в процесі її життєдіяльності.

У психології представлено таке тлумачення поняття «ціннісне ставлення»: ціннісне ставлення – відношення значущості об'єкта на основі потреб та інтересів суб'єкта.

У педагогіці ціннісне ставлення сприймається як цілісне утворення особистості, засноване на особистісному досвіді, сформованому у процесі діяльності та спілкування, що відбиває вибір індивіда між орієнтаціями на найближчі цілі та віддалену перспективу з урахуванням привласнених людиною цінностей суспільної свідомості та є підставою ціннісної поведінки [14, с. 45].

Ціннісне відношення розуміється нами як ціннісно-смісловий простір духовної діяльності, що характеризується інтеріоризацією цінностей, ідеалів, переконань, що є компонентом системи ціннісних орієнтацій особистості.

Механізмами процесу формування ціннісних відносин, на думку Гераськіної В., виступають механізми ідентифікації, емпатії, суб'єктифікації та рефлексії [15, с. 25–26].

Вважаємо, що кожен сучасний педагог зобов'язаний оволодіти майстерністю гуманно-особистісної взаємодії з дитиною. Системні зміни у практиці становлення особистості сучасного дошкільника зумовлюють актуалізацію психолого-педагогічних знань батьків та педагогів про особливості й закономірності розвитку дитини, що є провідною умовою психологічного супроводу та підтримки наявних досягнень малюка. Додамо, що взаємодія дорослого з дитиною має регламентуватися об'єктивною потребою малюка в допомозі, схваленні та керівництві [16, с. 112].

Як зазначає Г. Іванюк, першочерговим у новій стратегії підготовки педагогів є забезпечення умов для культурно-психологічного розвитку і саморозвитку особистості як основної цінності. Саме такий педагог зможе забезпечити умови для особистісного розвитку, радості пізнання для кожного вихованця, учня [17].

Вихователі застосовуючи інноваційні технології спрямовують свої дії на формування у дітей значущої мотивації до пізнання, що і скеровує їхню пізнавальну активність, стимулює розвиток власних почуттів та інтересів. Чим цікавіша така діяльність, тим емоційніший її вплив і тим більший ефект вона дає. Упровадження інноваційної технології відбувається поступово та має наступні етапи: ознайомлення з інновацією, авторською програмою; вивчення завдань, які передбаченні законодавством; пошук додаткової інформації, аналізування практики колег і зіставлення отриманих й його процесі результатів; психологічна, методична, теоретична підготовка педагогів; розробка моделей, рекомен-

дацій щодо впровадження обраної технології; організація, контроль за процесом нововведення, внесення корективів (якщо є потреба); моніторинг управління процесом впровадження інновації [18, с. 79].

Модель безперервного навчання педагогів особистісно-орієнтованій взаємодії на наше переконання має включати три взаємопов'язані блоки, до яких віднесено:

- концептуально-цільовий;
- змістовно-технологічний;
- результативно-оцінний.

Концептуально-цільовий блок містить мету (формування готовності педагогів до особистісно-орієнтованої взаємодії), методологічну базу побудови моделі (інформаційно-комунікаційний, андрагогічний, фасилітативний підходи); провідні принципи – безперервності та наступності (передбачає постійне професійне зростання педагогів, облік рівня їхньої реальної професійної готовності до педагогічної діяльності, свободу вибору програм безперервного навчання), мобільності та адресності (передбачає оперативне реагування на ті ситуації, що змінюють потреби суб'єктів освітнього простору), співробітництва та індивідуального успіху (означає створення умов для активізації та інтеграції інтелектуального потенціалу педагогів, пробудження в них ініціативи, творчості, прагнення до успіху, самостійності рішень та дій, формування атмосфери зацікавленості в особистісно-орієнтованій взаємодії).

У змістовно-технологічному блоці визначаються провідні напрями супроводу безперервного навчання педагогів особистісно-орієнтованої взаємодії: становлення співтовариств «педагог – дитина – батько», становлення мережевих співтовариств «методист – педагог – батько», становлення співтовариств «викладач – методист – педагог», які реалізуються у багаторівневій системі безперервного навчання. У результативно-оцінчному блоці моделі мають бути представлені критерії та показники оцінки рівнів готовності педагогів до особистісно-орієнтованої взаємодії [9].

Основна ідея застосування інноваційних технологій педагогів-новаторів полягає в гармонійному з'єднанні сучасних технологій із традиційними засобами розвитку дитини для формування психічних процесів, головних сфер особистості, розвитку творчих здібностей.

4. Висновки

Таким чином, на основі аналізу наукових положень філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури щодо змісту понять «цінність», «ціннісні орієнтації», «ціннісне ставлення» можна зробити висновок, що дана проблема є багатогранною. При побудові ієрархії запропонованих понять слід розглядати «цінність» як основну категоріальну одиницю, впливає «ціннісне ставлення» особистості до різноманітних явищ як складова системи ціннісних орієнтацій, ціннісної картини світу особистості.

Окремі аспекти теорії цінностей і ціннісних орієнтацій, зазначені в статті, підтверджують, що розвиток і формування особистості без цінностей неможливі. Ми поділяємо думку М.С. Кагана, який вважає, що людина від народження занурена в ціннісний простір – аксіосферу. З цим пов'язане формування аксіологічного підходу в освіті як пріоритетного, що свідчить про спрямованість на духовно-моральне виховання особистості школярів, формування в них ціннісної картини світу.

Таким чином, основним завданням аксіологічно спрямованого навчання і виховання школярів є залучення загальнолюдських і національних духовних цінностей, формування у свідомості учнів ціннісних орієнтацій і установок, які в майбутньому виступають життєвими орієнтирами особистості.

Особисто-орієнтоване навчання є провідним стратегічним напрямом розвитку освітньої системи у світі. Особистісно орієнтоване навчання відноситься до навчання, яке розкриває характеристики учня – суб'єкта. Ознакою такого навчання є визнання оригінальності, власної гідності, побудова педагогічного впливу на основі суб'єктивного досвіду учня.

На нашу думку, модель неперервної підготовки вчителя до особистісно орієнтованої взаємодії має включати три взаємопов'язані блоки, до яких належать:

- концептуально-цілеспрямований;
- змістовно-технологічні;
- підсумково-оцінювальний.

Список літератури:

1. Потапюк Л.М. Організація особистісно-орієнтованого навчання на сучасному етапі. *Proceedings of the VIII International Scientific and Practical Conference The basis for the further movement of scientific knowledge*. Dresden, Germany, February 20-21, 2023. P. 54–59.
2. Поліхун Н.І., Сліпихіна І.А., Чернецький І.С. Педагогічна технологія STEM як засіб реформування освітньої системи України. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2017. № 3(58). С. 5–9.
3. Козак Л. Формування готовності майбутніх педагогів дошкільної освіти до інноваційної діяльності на засадах проєктного навчання. *Збірник наукових праць*. 2021. № 35. С. 71–77.
4. Quinnell R., May E., Peat M. Conceptions of biology and approaches to learning of first year biology students: Introducing a technique for tracking changes in learner profiles over time. *International Journal of Science Education*, 2012. 34. 1053–1074. DOI: <https://doi.org/10.1080/09500693.2011.582653>
5. Бельська Г.В., Коваленко О.В., Шинкар Т.Ю. Якість дошкільної освіти в Україні та країнах ЄС: параметри виміру та методичний супровід. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 72. С. 33–39. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/32668/>
6. Science education for Responsible Citizenship. Report to the European commission of the expert group on science education. URL: http://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_science_education/KI-NA26-893-EN-N.pdf
7. Yuldasher Elyorjon Development of suggestive abilities in future teachers on the basis of a person-oriented approach. *Web of scientist: international scientific research journal*. 2022. Vol. 3. P. 353–359.
8. Rokeach M. (1968) *Beliefs, Attitudes, and Values: A Theory of Organization and Change* San Francisco. Jossey Bass, Inc. (Jossey Bass Behavioral Science Series). 214 p.
9. Ємчик О. Комп'ютерно-орієнтовані технології у роботі з дітьми дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 18. Т. 3. С. 160–163.
10. Козак Л., Іваненко Н. Використання доповненої реальності як засобу пізнавального розвитку дітей дошкільного віку. *Інноватика у вихованні*. 2021. № 13. С. 43–52.
11. Дмитренко А.П. Інноваційні технології дошкільної освіти : навч.-метод. посібник. Суми : Університетська книга, 2020. 32 с.
12. Радченко М. Шляхи формування інноваційної компетентності студентів. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Педагогіка, Психологія*. 2017. № 11. С. 112–116.
13. Ничкало Н.Г. Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент : монографія. Київ : ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2018. 440 с.
14. Ткаченко В. Інноваційна діяльність у закладах освіти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 10. С. 44–46.
15. Гераськіна В. Проблема підготовки майбутніх вихователів до професійного самовдосконалення в освітньому середовищі педагогічного коледжу.

Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». 2017. № 15. С. 23–29.

16. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : посіб. для студ. вищ. навч. закл. Видання друге, доопрацьоване. Дрогобич : Коло, 2006. 608 с.

17. Іванюк Г.І. Аксиологічний концепт нової освітньої стратегії підготовки педагогів. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 3-4 (22-23). ISSN Online: 2312-5829.

18. Дідичук А. Впровадження інноваційних технологій в освітній процес сільських закладів дошкільної освіти. Інноваційні технології в дошкільній освіті: збірник наукових статей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції. м. Переяслав, 20-21 квітня 2021 р. С. 78–82.

References:

1. Potapuyuk L.M. (2023) Organization of personal-oriented training at the modern stage. *Proceedings of the VIII International Scientific and Practical Conference The basis for the further movement of scientific knowledge*. Dresden, Germany, February 20-21, pp. 54–59.

2. Polihun N.I., Slipukhina I.A., Chernetskyi I.S. (2017) Pedagogical technology STEM as a means of reforming the educational system of Ukraine. *Education and development of a gifted personality*, no. 3(58), pp. 5–9.

3. Kozak L. (2021) Formation of the readiness of future teachers of preschool education for innovative activities on the basis of project-based learning. *Collection of scientific papers*, no. 35, pp. 71–77.

4. Quinnell R., May E., Peat M. (2012) Conceptions of biology and approaches to learning of first-year biology students: Introducing a technique for tracking changes in learner profiles over time. *International Journal of Science Education*, 34, 2, 1053–1074. DOI: <https://doi.org/10.1080/09500693.2011.582653>

5. Belenka G.V., Kovalenko O.V., Shynkar T.Yu. (2020) Quality of preschool education in Ukraine and EU countries: measurement parameters and methodical support. *Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*, vol. 72, pp. 33–39. Available at: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/32668/>

6. Science education for Responsible Citizenship. Report to the European commission of the expert group on science education. Available at: http://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_science_education/KI-NA26-893-EN-N.pdf

7. Yuldasher Elyorjon (2022) Development of suggestive abilities in future teachers on the basis of a person-oriented approach. *Web of scientists: international scientific research journal*, vol. 3, pp. 353–359.

8. Rokeach M. (1968) Beliefs, Attitudes, and Values: A Theory of Organization and Change San Francisco. Jossey Bass, Inc. (Jossey Bass Behavioral Science Series), 214 p.

9. Yemchuk O. (2019) Computer-oriented technologies in work with preschool children. *Innovative pedagogy*, issue 18, t. 3, pp. 160–163.

Chapter «Pedagogical sciences»

10. Kozak L., Ivanenko N. (2021) Use of augmented reality as a means of cognitive development of preschool children. *Innovation in education*, no. 13, pp. 43–52.

11. Dmytrenko A.P. (2020) Innovative technologies of preschool education: Teaching method. manual. Sumy: University book, 32 p.

12. Radchenko M. (2017) Ways of forming innovative competence of students. *Bulletin of the National Aviation University. Series: Pedagogy, Psychology*, no. 11, pp. 112–116.

13. Nychkalo N.G. (2018) Open education: innovative technologies and management: monograph. Kyiv: "University of Education Management" National Academy of Sciences of Ukraine, 440 p.

14. Tkachenko V. (2018) Innovative activity in educational institutions. *Investments: practice and experience*, no. 10, pp. 44–46.

15. Geraskina V. (2017) The problem of training future educators for professional self-improvement in the educational environment of a pedagogical college. *Herald of Cherkasy University. Series "Pedagogical Sciences"*, no. 15, pp. 23–29.

16. Vishnevsky O.I. (2006) Theoretical foundations of modern Ukrainian pedagogy: manual. for students higher education closing The second edition, revised. Drohobych: Kolo, 608 p.

17. Ivanyuk G.I. (2018) Axiological concept of the new educational strategy of teacher training. *Educational discourse*, no. 3-4 (22-23).

18. Didychuk A. (2021) Implementation of innovative technologies in the educational process of rural preschool education institutions. Innovative technologies in preschool education: a collection of scientific articles based on the materials of the 4th International Scientific and Practical Conference. Pereyaslav, April 20-21, pp. 78–82.